

An iliz
Intron-Varia-Hanter-Eost
Rosporden

Troidigezh Frañs war-du ar brezhoneg diwar-benn « *Porched niverel ar brezhoneg
Ofis publik ar brezhoneg* » [<https://niverel.brezhoneg.bzh/fr/troer/>] - Trugarez !

hpppr

Istor ha glad
d'oro Rosporden

Cléant, Kernevet, C'Hetguenn, Sant-Ivi, Tourc'h

ASPNDR

aspndrosorden@gmail.com

<https://www.aspndr29.org/>

Savouriezh hag Istor

E dibenn an XIIIvet kantved pe e deroù ar XIVvet kantved e oa bet savet, etre ar c'hastell feodel hag ar vilin e-kichen ar wenodenn, un iliz en enor d'ar Werc'hez Vari, e-lec'h ur chapel gouestlet da Sant Alar, trede eskob Kemper ha gwarezer ar c'hezeg.

Gant hanter-kant vloaz ren dug Breizh Yann Iañ (1237-1286) e voe gallet berzh. Yann II, dug eus 1286 da 1305, a varvas gant ur gwallzarvoud en ur gas mul ar pab gantañ da-geñver gouelioù intronañ Klemañs V e Lyon d'ar 14 a viz Du 1305. Philippe IV ar Bel (1268-1314), mab-bihan da sant Loeiz, sakr roue Bro-C'hall e 1286, a grogas e brezel gant ar babelezh, lakaat a ra da zilenn ur pab c'hall ha goude-se sevel ur prosez d'an Demplourien e 1307. Ur pennad Ospitalierien Jeruzalem zo ivez.

En XIIIvet kantved e oa Rospreden pe Rosperden ur vourc'h-gastell gant ur c'hastell, ur vilin, ur selaouva e-lec'h ma'z a, bep Yaou, barnerezed an duded hag an aotrounez (Tréanna, Goarlot, Coat-Héloret) hag ur c'hoc'hu ma vez ar marc'had. Gwarezet eo ar vourc'h-se gant ur stank bras er reter hag en norzh tra ma'z eus ramparzhioù gant peulgaeoù a-us dezho ha fozioù a bep tu dezho a yae en-dro dezho er su.

Blason dug Breizh
Yann III

Blason gant
Robert Knollys

Blason gant
Yehann ar Juch

Blason gant Raez

Blason gant Treanna

E 1334 e voe roet kastellaniezh Rospreden da Yann, Bastard Breizh, mab d'an dug Yann III ha goude-se war-dro 1365, gant ar c'habiten saoz Robert Knollys hag e 1373 e Yehann ar Juch. Distreiñ a reas da Jeanne de Retz e 1382.

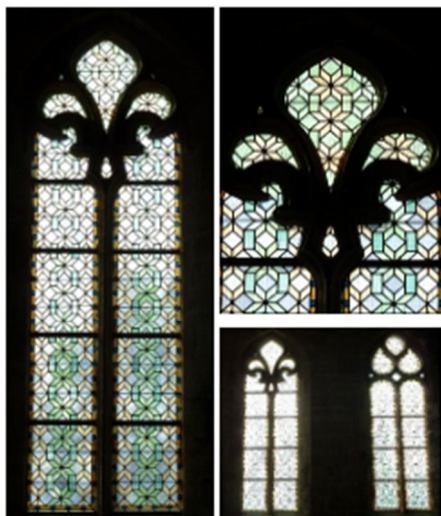
Goude berzh an XIIIvet kantved e teuas ar poanioù da vezañ lerc'h-ouzh-lerc'h er XIVvet kantved : brezel Kant Vloaz (1337-1475), brezel Hêrezh Breizh (1341-1364), ma oa enebet ar Pentevridi harpet gant Frañs hag ar Voñforzhed difennet gant Bro-Saoz, Eostad fall hag eostad faou, ar vosenn du o tont war wel (1347-1350). E 1364 e voe trec'h Yann Moñforzh en emgann an Alre ha dont a reas da vezañ dug Breizh dindan an anv Yann IV.

Eus an iliz Intron-Varia-Hanter-Eost, bet savet war-dro 1300, e chom ar porched, ar c'heur hag an tour karrezek douget gant pevar filer fetis, un tour soudarded evit ar guet hag an difenn, oberenn an Templourien, staliet en trowardroioù moarvat. An iliz, gwallgaset gant brezel Hêrezh Breizh, a voe renevezet er XVvet kantved. Al lukanoù bras etre ar c'hloc'hdiigoù zo graet er c'hiz c'hotek flammek gant ar skoed-ardamez malet eus Treanna Eliant, kizellet e bos er C'hornôg. Rospreden n'eo nemet un trevez eus Eliant.

Sklêrijennet eo ar c'heur gant div bae vras, goude 1516, hag unan anezho a vez echuet gant ur vleunienn lili. Kinklet eo gant sableroù kaer kizellet.

E miz Eost 1594, e-pad brezelioù ar C'hevrec'h, e voe devet kêr gant ar Spagnoled, ur bern tud eus Rosporden repuidi er vered a voe lazhet eno ha gwastet an iliz.

Er XVIIvet kantved e voe adsavet kêr, dreset ha brasaet an iliz gant un adkosteiz su (1661) met evit bezañ kemeret perzh en emsavadeg ar Bonedoù Ruz, Rosporden, a oa chomet hep he c'hloc'h e 1675, a rankas gortoz 1710 evit ma c'hallfe ur vouden seniñ en-dro. Betek 1848 e veze kinklet penn ar savadur gant ur werenn-livet giz c'hotek flammek eus ar XVvet kantved. Distrujet e oa bet e-pad ur barrad-amzer gant ur wezenn o kouezhañ, ha ne oa bet erlerc'hiet nemet nevez zo. Erfin, peder metr e oa bet hiraet an nev e dibenn an XIXvet kantved. Tennet e oa bet ar gador-geleñn war-dro 1970.

Diabarzh iliz Rosporden e deroù an XXvet kantved

Stern-aoter an aoter-vras

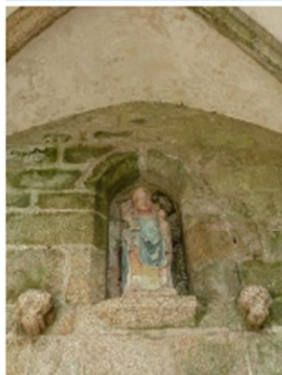
Ur stern-aoter koad alaouret eo, rannet e daou gant ur frienn kizellet hag a c'hoarvez eus div douribell kinklet gant balustradennoù gant gwerzhidi, a Ur volz kreiz zo kurunennet gant aeled o tougen delwennig ar bugel Jezuz war o eskell. Siwazh, muturniet eo bet ar stern-aoter-mañ peogwir e oa bet laeret delwennouigoù ha pevar vedalenn e 1971, 1972 ha 1973 : an Disklêriadur, ar C'hanedigezh, an Troc'husted ha Jezuz e-touez ar vezeien. Savet e oa bet en un atelier breizhek eus ar c'hentañ war-dro 1660 evit iliz Ploare (Douarnenez), staliet e oa bet e Rosporden diwezhatoc'h.

A bep tu d'an aoter-veur e c'haller gwelet : a-gleiz emañ delwenn Itron-Varia Rosporden hag a-zehoù hini Sant Jilez.

Delwenoù

Sant Alar

Delwenn maen liesliv dindan ar porched, en ur c'hustod, a-us an dorioù-dal, e plasenn hengounel sant patrom un iliz. Iliz Sant Alar zo a-raok iliz Itron-Varia. Skrivet en doa an abad Henri Guirieg : « an delwenoù a skeudenn anezhañ evel eskob. Sant Alar eo, trede eskob Kemper, gwarezer ar c'hezeg [...]. Kerkent ha deroù an tolpad-kêrioù, pa oa patrom iliz Rosporden, en doa desachet kalz a devoted hag a sikouras diorren ar gêriadenn. Evit derc'hel d'e azeulerezh goude ma oa bet intret Intron-Varia-Hanter-Eost en iliz nevez e oa bet roet dezhañ ur blasenn a enor dindan ar porched ma veze serjezennoù, a bep tu » Ur chapel a voe savet en enor dezhañ ivez war uhelennoù ar c'hoadoù, ur chapel zo bet anvet Sant-Eloi abaoe.

Itron-Varia Rosporden

Gwerchez du kurunnet gant ar bugel Jezuz, e maen Kersanton, livet. War ur birvilh dalc'het gant daou ael e c'haller lenn Ave Gratia Plena. Ar sae, ar yarigezed, stumm an dremm zo dibar eus ar XVvet kantved. En e dreid ez eus daou skoed martolodet. Hengoun ar Grennamzer a roe muioc'h a briz d'ar Werc'hez Du : a zegas da soñj eus doueed an Henamzer du (Artémis de Éphèse, Isis de Égypte, Bélisama celte) hag ivez eus Kantik ar C'hantiko : Du ha koant on, merc'hed Jeruzalem. Distroet e oa ar c'hiz war-lerc'h ar c'hroashentoù : gant ar c'hroashentoù e veze degaset koad sedrez teñval e liv.

Ul lec'h eskemm etre an oabl hag an douar eo ar Werc'hez Du a vez galvet evit parañ. An delwenn eus Rosporden, a oa bet kavet « barbar » gant ar c'hloer en XIXvet kantved, a voe adlakaet er vered met adlakaet e 1902 er c'heur abalamour d'an disterezh pobl.

Sant Jilez

Delwenn koad liesliv eus ar XVIvet kantved. Sant Jilez eo patrom parrez Eliant a oa Rosporden un treverz anezhañ. Sant Jilez en doa kemeret plas Sant Elian pa oa bet rediet ar c'hloer da lakaat sent ofisiel e-lec'h sent Breizh, na oant ket anavezet gant Roma. An daou-se, taolennet gant ur bichenn, a wareze ar bleizi. Gilles l'ermite a oa ur manac'h vojennel ganet e Aten war-dro 640. Pedet eo a-enep ar c'hleñvedoù nerzhus hag evit gwareziñ ar vugale. An delwenn eus Rosporden zo amputet gant e arouezennoù (na dorn kleiz na dorn bich).

Ar Bez

E-barzh koufr aoter ar penn-chantele emañ an uhelvos flamank-se, e koad liesliv, ennañ nav den, savet e dibenn ar XVvet pe e deroù ar XVIvet kantved, e tiskouezer merk atalieroù Antwerpen (un dorn troc'het).

E-kreiz e weler korf ar C'hrist, dalc'het gant e vamm Mari a zo Sant Yann a-dreñv. Marie Madeleine, gwisket dirak ar bez, zo heverk eus taolenoù flamank. E boan re vras a vez kuzhet gant e ouel. Joseph d'Arimathie a harp ar C'hrist dre e skoaz ha Nicodème a gemer anezhañ dre e dreid. E-kichen Jezuz emañ Abibon, ur skrivagner yuzev all, diskibl da Jezuz.

A-gleiz ez eus div vaouez : Marie Cléophas ha Marie Salomé, tantez Jezuz. Gwisket e veze frioù-blev ha dilhad eus ar XVvet kantved gant an daou zen. Gwisket e veze ficherezed-blev Marie Cléophas gant an intañvezed pe ar maouezed kozh. Marie Salomé zo fardet gant ur balzo, dispaket eo he zalbenn diouzh giz ar merc'hed nobl pe pinvidik eus ar XVvet kantved. Ar baotred a veze fardet gant ur chapel a c'haller gempenn hag a roe kalz skouerioù eus livadur an Hanternoz anezhi.

Kenaozañ ur biramidenn, chom a-sav war fiñv ar c'horfoù, gwiskamantoù tanav, dremmoù fromet-kaer en dienez d'an digred ha d'ar poan met din-meurbet, sederidigezh ar C'hrist, finidigezh seveniñ. Ar bez-mañ zo holl berzhioù ur bennoberenn hag a zo o paouez bezañ renevezet gant an Atalier Reneveziñ Rannvroel (2006).

Penaos e oa degouezhet e Rosporden ? Evel evit stern-aoter Kerdevod, ne ouzer ket. Kenwerzh a-vil-vern a oa etre Antwerpen ha Breizh d'ar mare-se. Moarvat un arc'han-ter pinvidik. Marteze e oa familh Treanna, dreist-holl er XVvet hag er XVIvet kantved.

Betek 1906 e oa enskrivet an uhelvos-se dindan aoter chapel ar c'hostez norzh gouestlet da sant Yann-Vadezour, goulauet er reter gant ur werenn-livet o tougen arda-mezioù Kerminighi. Kinklañ a rae chapel-vez prevez maner Kerminighi.

Santez Mari-Vadelen

An delwenn koad liesliv-mañ, eus ar XVIvet kantved, a daolenn ar pec'herez adwelet ha sakr, o terc'hel ul lestr-porfum en he dorn, Ur santez a vez enoret e Rosporden abaoe m'eo bet savet an iliz. A-zehoù d'an aoter-veur e oa gwechall. An delwenn-mañ a voe kemeret e plas gant Sant Jilez. Marie Madeleine, evel Sant Yann Vadezourez, a oa enoret e ti an Templourien hag Ospitalerien Jeruzalem.

Er santez-mañ ez eus bet kemmesket tri zen gant an hengoun kristen : ar pec'herez dizanv a c'hwezh a vonumantoù e treid ar C'hrist, Maria Vetania, a zeu da Resorc'h he breur Lazare ha Mari Magdala a ziskouez e oa bet lakaet er bez ha test eus donedigezh kentañ Jezuz. Patronez ar vuzulierien,

Sant Yann Vadezour

Yann ar Vadezour, kenderv da Jezuz, mab d'ar beleg Zec'haria ha da Elizabeth, a oa o vevañ en ur wazh en dezerzh a-raok profediñ ha badeziñ war vord ar Jourdain. Hervez aviel Mathieu, Jezuz a zegemer eno e-unan ar vadeziant. Harzet ha lazhet e voe Yann ar Vadezour gant ar roue Herodez Antipas.

Taolennet e vezont alies, gwisket gant ur c'hroc'hen loen ha dalc'het gant ur vazh a-us ur groaz pe evel delwenn Rosporden, o tougen ul Sant patrom Ospitalerien Jeruzalem hag an Demplourien eo.

Sant Diboan

Delwenn koad liesliv eus ar XVIvet kantved. Diboan eo anv brezhonek Abibon, ur diskibl eus ar C'hrist. Ur chapel zo gouestlet dezhañ nepell diouzh Rosporden da Goueled e Leuhan (Lohan e 1330. Eno e voe savet ur chapel e-kichen an hent roman Vorgium-Kemper, gant Ospitalerien Sant Yann). Pedet e vez Diboan evit aesaat ar poanioù (diboan = hep boan) ha sikour ar re varv.

Skrivet en doa an abad Mével e 1924 er C'hannadig eskoptiat a Istor hag a Henoniezh : « En hor Kerne ez eus teir c'hreizenn hag a zo diba-roc'h evit an devosion a vez graet gant Sant Diboan : Tremeven, (...) Leuhan (...) ha Pleven (...). Aozet e vez pardon Sant Abibon e Leuhan d'an trede Sul a viz Eost... Sant Abibon a vez pedet evit ar glañvourien met dont a reer kalz ivez evit ar vugale. »

Sant Korneli

Delwenn koad liesliv eus ar XVIvet kantved. Cornély eo troidigezh brezhonek Corneille. Sant Korneli, a oa bet pab en Ille kantved, a oa gwarezer ar chatal. Goude bezañ bet kaset da benn gant ar Romaned e vefe en em gavet e Karnag, hervez ur vojenn. Patrom parrez Tourc'h eo. Eno en doa kemeret plas an doueez galian-ha-roman Cernunos, gwarezourez ar c'hezeg hag a dalveze a-du gant ar fortun.

Santez Marc'harid o lammat an aerouant

Delwenn liesliv eus ar XVIIvet kantved. Santez Varc'harid Antioch (IVvet kantved war-lerc'h J.-K.) a oa ur verc'h merzherez marv dibennet. Fellout a ra d'ar vojenn e vije bet avalennet gant un euzhvil ha treuzet he c'hof gantañ evit mont er-maez diginkl dre ur groaz. Ur santez poblek-kenañ eo, pedet gant ar merc'hed dougerezed. Komz a ra gant Jeanne d'Arc asambles gant Santez Kattell ha Sant Mikael. Arouezioù : aerouant, kroaz, palmez ar verzherez.

Taolenoù

Skoazell - Nicolas Loir

E 1907 e oa bet prenet gant Georges le Borgne, person Rosporden, an daolenn vras-se gant an Ursulinezed, skarzhet kuit eus o kouent e Kemper, bet livet Degemeret e oa bet gant ar leanezed evel prof digant an aotrou Sergent e 1868. Bez' eo an daolenn nemeti eus iliz-veur Kemper he doa tec'het kuit eus ar c'hastell dispac'hel d'an 12 a viz Kerzu 1793. E penn an iliz-veur, e chapel Itron-Varia an Trec'hioù, e oa re uhel evit bezañ diskennet.

An daolenn vras-mañ, senteret (224 cm/384 cm), a ziskouez Mari en he foull, azezet war ur c'houmoulenn c'houlou, kelc' Hervez an hengoun e sav ar Werc'hez Vari eus ar bez digor dindan anezhi tra ma tiskouez an abostoled penaos e oant souezhet. En dalenn ziwedhañ ez eus ur gweledva meneziek a zegas da soñj eus gweledvaoù italian Nicolas Poussin. Un oberenn a daolenn al livouriezh klasel eus ar XVIIvet kantved e Frañs eo.

Nicolas Loir (1624-1679), mab d'un orfebour eus Pariz, a oa skoliad da Simon Vouet ha da Sébastien Bourdon. Bevañ a reas en Italia asambles gant Félibien eus 1647 da 1649, hag ober a reas eilennoù a-leizh eno. Distreiñ a reas da Frañs ha labourat a reas war ginkladurioù kastelloù Sant-Jermen e Laye hag e Versailles. E 1663 ez eas da Akademiezh roueel al Livour E mirdi an Arzoù-Kaer e Kemper ez eus miret un daolenn gant Nicolas Loir : Moise saveteet diouzh an dour.

Taolenn L'Assomption, nevesaet nevez zo, a oa bet diskouezet e Sant-Maloù d'an diskar-amzer 2017. N'en deus ket adkavet e blas en iliz Rosporden abalamour m'eo gleborek al lec'h. Labourioù zo da rakwelet evit adlakaat an iliz e stad vat.

Lakaat e-barzh bez Raymond Guesdon (livour a orin eus Rosporden, marvet evit Frañs e 1915) : penn-kentañ an XXvet kantved, eilad eus taolenn eus Tizian (Louvre).

Embannadur : livadur italian, eus ar XVIIvet kantved.

Gwerenoù-livet

Kinnig Maria en templ

(Izel-aod - Reter) gant G. Merklen (1924)

Itron-Varia ar Secours Perpetuel

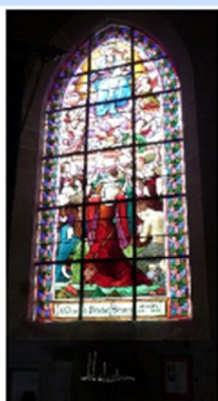
(Izelôte Su) gant G. Merklen (1924)

Ar C'hrist roue

(Transept Nord) gant an atelier Léglise

Badeziant ar C'hrist.

Er C'hornôg (Fontoù-badeziñ)

Ograoù

Abbey, dibenn an XIXvet kantved, adsavet en iliz Rosporden, e 1950, gant Beuchet-Debierre

Kloc'h

Kloc'h arem eus 1765 gant M. Guillaume, teuzer.
Ardamezioù ar familh Du Laurent de la Barre.

Ar skoed-ardamez en hor c'hêr

Rosporden a oa bet sez ur gastallaniezh, dalc'het gant ur bugel naturel eus dug Breizh, ar pezh zo aroueziet gant ar c'hustod ruz. Ar penn-azur a laka da soñjal er stankoù hag en erminoù arouez dugelezh Breizh.

Priz gwerzhañ :

2,00 €

Evit saveteiñ glad
Itron-Varia Rosporden

Krouidigezh un **hPPR-Iskor ha glad d'eo Rosporden**

Ti Ker Lenn - 4 straed Louise Michel - 29140 Rosporden

hppr29@outlook.fr - lec'hienn Genrouedad : www.hppr29.org

Luc'hskeudennoù : © **hppr**

Daveenn an teul : FLLT-003 - 2024-032

Skridaozerez : Mona